

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 1

Verkoop Eneco nu, juist omwille van de energietransitie

Werkgelegenheid energiebedrijven in historisch perspectief

Regeerakkoord bevat grote fout met minimumprijs CO₂ voor elektriciteitssector

Overlegtafel beveelt terecht terughoudendheid bij ingrijpen in marktdesign aan

Verkoop Eneco nu, juist omwille van de energietransitie

In het kersverse regeerakkoord zet de aanstaande regering vol in op reductie van CO₂-uitstoot. Bovendien wordt zekerheid gegeven over het voortbestaan van een van de belangrijkste instrumenten voor het stimuleren van duurzame energie: de SDE+. De regering garandeert daarmee dat Nederland de komende jaren volop in de belangstelling zal blijven staan bij binnen- en buitenlandse investeerders in de energietransitie. Daarnaast ontwikkelen de westerse economieën zich voorspoedig. Beurzen tikken weer records aan en het vertrouwen in de toekomst is groot. De beschikbaarheid van geld voor zowel de energietransitie als voor investeringen, fusies en overnames, maakt dat een eventuele verkoop van Eneco op veel belangstelling en een goed resultaat kan rekenen.

Ondanks het gunstige economische tij, besloot de gemeenteraad van Den Haag onlangs om de aandelen in Eneco niet te verkopen en diverse gemeenteraden overwegen dat voorbeeld te volgen. Op zichzelf is dat hun goed recht maar de schoen wringt bij de gehanteerde argumentatie. Die draaide vooral om het grote publieke belang dat met het eigendom van de aandelen zou zijn gemoeid. In [Vrijhandelsoptiek](#) W38-17 is uitvoerig uiteen gezet dat dit niet het geval is. Echter, de aanhoudende claims dat Eneco belangrijk is voor de energietransitie, leggen enkele fundamentele zwaktes in het aansturen van de energietransitie bloot. Dat betreffen onder ander het gebrekkige zicht op het energielandschap en de successen van de SDE+ subsidiesystematiek. Een andere zwakte is dat veel raadsleden schijnen te denken dat ze met Eneco de energietransitie kunnen sturen. Dat is zorgwekkend want dat kan het vertrouwen in een goed werkende markt aantasten en objectieve belangenafwegingen door

gemeenten verhinderen. Zodoende kan juist het publieke eigendom van Eneco de energietransitie ernstig hinderen.

SDE+ maakt Nederland aantrekkelijk voor grote en kleine spelers uit binnen- en buitenland

Eneco's alom aanwezige PR [campagne](#) 'nieuwe energie van Nederland' moet het grote publiek laten denken dat Eneco en energietransitie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Veel gemeenteraadsleden lijken hierin te (willen) geloven. Deels wordt dat veroorzaakt door het Ministerie van Economische Zaken en het agentschap RVO. Deze organisaties zijn namelijk verantwoordelijk voor de SDE+ en publiceren daar ook regelmatig over. Rapportages met duizelingwekkende hoeveelheden projecten, vermogens, eenheden duurzame energie en heel veel miljarden euro's aan toezeggingen. Maar het werkelijke succes van de regeling is in die rapportages niet goed zichtbaar. Over de namen en rugnummers van de succesvolle spelers en hun individuele scores laten EZ en RVO zich namelijk nauwelijks uit.

Veel informatie over initiatiefnemers en geslaagde subsidieaanvragen is openbaar beschikbaar, bijvoorbeeld omdat individuele bedrijven daar zelf mededelingen over doen. Die informatie is echter verbrokkeld en kan daardoor naar believen worden genegeerd. Zo suggereert bijvoorbeeld Bart Budding¹ dat het Nederlandse energielandschap door de verkoop van Nuon en Essent slechter af is. Buitenlandse bestuurders zouden hun neus ophalen voor nieuwe duurzame projecten in Nederland. Deze suggestie staat haaks op de werkelijkheid. Neem bijvoorbeeld het 300 tot 400 MW windpark Wieringermeer dat Nuon ontwikkelt, een van de grootste onshore windparken van Nederland in ontwikkeling! Ook Essent's opvolger RWE/Innogy wordt meermaals vermeld als initiatiefnemer in de [RVO-lijst](#) met grootste onshore windprojecten.

De vele claims dat de energietransitie in Nederland plotsklaps tot stilstand zal komen als Eneco verkocht wordt in ogenschouw nemende, is het de hoogste tijd dat EZ het licht niet langer onder de korenmaat zet. Met hulp van de vele miljarden euro's aan subsidies die minister Kamp beschikbaar heeft gesteld, maakt duurzame energie in Nederland een stormachtige ontwikkeling door. Aan dat succes dragen honderden partijen bij, groot en klein, nationaal en internationaal. EZ kan dat succes op eenvoudige wijze zichtbaar te maken door een overzicht met namen van aanvragers, aard van projecten en toegekende subsidiebedragen te publiceren. Op die lijst zal Eneco goed scoren, maar het zal bij lange na niet het enige grote energiebedrijf zijn dat aantoonbaar een flinke bijdrage levert aan de energietransitie.

1 [Energieia](#), 10 oktober; Eneco verkopen: this is NOT the moment

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 2

Zelfs zonder specifieke scorelijst van EZ staat het buiten kijf dat energiebedrijven zich verdringen bij de subsidieloketten van RVO. Het lijkt EZ nauwelijks moeite te kosten om alleen al dit jaar meer² dan 12 miljard euro SDE+ uit te delen, een bedrag dat overeenkomt met de gasbaten in de goede jaren. Een eventuele koper van Eneco heeft er alle belang bij om er voor te zorgen dat Eneco zich bij die loketten handhaaft. En in het onwaarschijnlijke geval dat een nieuwe eigenaar daar anders over denkt, dan zal de plek van Eneco onmiddellijk worden ingenomen door een concurrent in deze levendige markt.

Eigendom Eneco als mogelijke belangenverstrengeling

Gemeenteraden die denken met Eneco een instrument voor de energietransitie in handen te hebben slaan de plan mis. Europese regelgeving dwingt gemeenten namelijk om concurrenten uit binnen- en buitenland een eerlijke kans te geven opdrachten binnen te halen. Juist om 'een-tweetjes' tussen overheidsorganisaties en 'bevriende' leveranciers te voorkomen, moeten gemeenten opdrachten die meer kosten dan een paar ton, openbaar aanbesteden. Bij zo'n aanbesteding kan Eneco laag inschrijven om de opdracht binnen te halen en daarmee de aanbestedende organisatie een handje te helpen. Echter, Eneco heeft maar liefst 53 aandeelhouders en het zal niet meevallen om die allemaal tevreden te stellen via inschrijvingen op aanbestedingen. Dat is ook helemaal niet nodig want daarvoor is het systeem van uitbetalen van dividend uitgevonden. Dat houdt wel in dat de aandeelhouder vooral gezien moet worden als een doorsnee belegger. Voornamelijk op basis van de verwachtingen ten aanzien van waardeontwikkeling van de aandelen en dividend uitkeringen, zou een gemeente een keuze moeten maken tussen houden of verkopen. Maar er is meer aan de hand want een gemeente is geen doorsnee belegger.

De goednieuws nieuwe energie campagne van Eneco zou kunnen doen vergeten dat de medaille van de energietransitie een donkere keerzijde heeft. De energietransitie kost niet alleen veel geld maar veroorzaakt voor veel omwonenden ook (ernstige) overlast en financiële schade. Dat plaatst de gemeente in een lastige positie. Enerzijds is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van energietransitie-beleid maar anderzijds is de gemeente ook verantwoordelijk voor bescherming van de inwoners en handhaving van de regels. Dat is een spagaat die verdere complicatie door mogelijke belangenverstrengeling kan missen als kiespijn. De schijn van belangenverstrengeling ligt voor de hand als het verzet tegen een project van Eneco betreft in een gemeente die aandeelhouder is.

Conclusie

Ook zonder het publieke eigendom van Eneco zal de energietransitie doorzetten en Eneco zal daaraan blijven bijdragen, simpelweg omdat daar het beste geld te verdienen is. Dat gaat wel gepaard met ondernemingsrisico's en daar zou het debat in de gemeenteraden over moeten gaan. Willen de betreffende gemeenten het risico lopen dat de waarde van de aandelen door een economische crisis of mismanagement verdampt? Als Eneco wordt beschouwd als een goede belegging, dan is behouden de juiste keuze. Ziet een gemeente zichzelf echter niet als een belegger in commerciële bedrijven, dan is het nu een goed moment om de aandelen te verkopen. Verder zou er aandacht moeten zijn voor de keerzijde van de energietransitie en de aantasting van vertrouwen in integriteit van de gemeente als (ernstige) overlast wordt veroorzaakt door een bedrijf waar de gemeente mede-eigenaar van is.

Werkgelegenheid energiebedrijven in historisch perspectief

In de raadsvergadering van Den Haag werd behoud van werkgelegenheid genoemd als argument om Eneco niet te verkopen. Daarbij werd verwezen naar de afslanking bij Nuon en Essent na overname door Vattenfall, respectievelijk RWE. Die verwijzing gaat voorbij aan de oorzaken van de betreffende afslanking en is daardoor niet terecht. Nog belangrijker is dat de gemeenteraad nalaat om lessen te trekken uit de Nuon en Essent geschiedenis. De Raad verbindt immers géén voorwaarden aan het besluit om de aandelen te behouden. Dat is merkwaardig. Als er specifieke redenen zijn om de aandelen niet te verkopen, dan is de Raad moreel verplicht om te borgen dat het aandeelhouderschap daadwerkelijk oplevert wat met het behoud van het eigendom wordt beoogd.

Dat het stellen van voorwaarden aan behoud van de aandelen belangrijk is leert nota bene Essent. Essent begon namelijk al in 2006, dus ruim voor de privatisering in 2009, met het verplaatsen van werkgelegenheid naar het buitenland. Essent verplaatste toen de handelsvloer naar Geneve. Als reden voor die verplaatsing noemde Essent destijds dat het bedrijf zich steeds meer op het buitenland ging richten. Omdat ook Eneco voortvarend aan het internationaliseren is, zou het door de gemeenteraad opgebrachte voorbeeld van Essent, reden tot het stellen van voorwaarden moeten zijn. Wat let Eneco om belangrijke bedrijfsonderdelen naar Berlijn, Brussel of London te verplaatsen?

2 Voor de volledigheid, bovenop de 12 miljard euro voor SDE+ 2017 komt nog de SDE+ subsidie voor offshore windenergie.

Naast de exploitatiesubsidie wordt offshore windenergie ook gestimuleerd via het socialiseren van de transportkosten.

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 3

Ten tijde van de privatisering van Nuon en Essent ging alle aandacht naar de productie van elektriciteit. Vanaf eind 2003 stegen de groothandelsprijzen voor elektriciteit en werd het grote geld verdiend met centrales die draaien op fossiele brandstof. Alom werd gevreesd voor het optreden van ernstige tekorten aan productievermogen en de rijksoverheid gaf zelfs financiële [garanties](#) af om grootverbruikers te helpen om een eigen kolencentrales te bouwen. Het stimuleringsbeleid van de overheid, geholpen door de hoge marges op productie wierp vruchten af. Energiebedrijven stortten zich met verve op het bouwen van nieuwe centrales. Ook Eneco liet zich niet onbetuigd en bouwde in Rotterdam, samen met het Deense Dong, een grote en hypermoderne gascentrale.

Analisten gingen er in de periode 2006 – 2010 van uit dat slechts een deel van alle nieuwbouwprojecten zou worden gerealiseerd. De nationale en internationale energiebedrijven speelden onderling echter 'chicken' en denderden door, waarschijnlijk verwachtend dat anderen wel zouden stoppen. Zo kon het gebeuren dat bijna alle projecten daadwerkelijk werden gerealiseerd. De privatiseringen van Nuon en Essent veranderde daar niets aan. Sterker nog, Vattenfall en RWE hadden in belangrijke mate juist betaald voor projecten in ontwikkeling. Direct de stekker uit die projecten trekken lag voor de nieuwe eigenaren niet voor de hand.

Alsof de aanstaande overcapaciteit aan productievermogen nog niet erg genoeg was, veranderde de Rijksoverheid kort na verkoop van Essent en Nuon de spelregels. Het ging niet langer om het veiligstellen van de leveringszekerheid maar om de verduurzaming van de productie. De bedrijven die het minst hadden ingezet op nieuwbouw van centrales hadden de meeste speelruimte om zich aan het nieuwe spel aan te passen. Met slechts een halve centrale in aanbouw, hoorde Eneco bij die bevoorrechte partijen. Daarnaast bood het nieuwe spel tal van grote en kleine partijen kansen op succes. Nieuwe leveranciers, dienstverleners, projectontwikkelaars, lokale coöperaties, etc. pikten allemaal een graantje mee van de bloeiende energiemarkt en hebben in dat proces duizenden banen gecreëerd. Al die nieuwe werkgelegenheid gaat echter onvermijdelijk deels ten koste van werkgelegenheid bij bedrijven die met tegenvallers kampen. Dat heeft weinig van doen met privatiseringen en des te meer met de normale dynamiek in een bloeiende energiemarkt.

3 Het hoe en wat van de bodemprijs is nog onduidelijk. Naar het zich laat aanzien wil de nieuwe regering in 2020 beginnen met een minimumprijs van 18 EUR/ton oplopend tot 43 EUR in 2030. Dat zijn prijzen inclusief de kosten van ETS emissierechten,

Regeerakkoord bevat grote fout met minimumprijs CO₂ voor elektriciteitssector

Het regeerakkoord 2017 bevat een scala aan maatregelen om de CO₂ uitstoot vanaf Nederlands grondgebied aanzienlijk terug te dringen. De vier politieke partijen stellen dat ze daarmee hun verantwoordelijkheid voor het klimaatakkoord van Parijs nemen. Dat valt nog te bezien. Weliswaar dragen de maatregelen bij aan de toezegging CO₂-uitstoot in Nederland te reduceren maar in zoverre die uitstoot slechts naar het buitenland wordt verplaatst, dragen ze niet bij aan het doel van Parijs, zijnde het beperkt houden van de opwarming. De voorgenomen maatregel die wat dat betreft het meest in het oog springt is de minimumprijs voor CO₂ in de elektriciteitssector.

Op de eerste plaats is het rondit onduidelijk wat met de elektriciteitssector wordt bedoeld. Elektriciteit is namelijk een energiedrager die op de meest uiteenlopende plekken en manieren wordt opgewekt en verbruikt. Vaak wordt daar fossiele brandstof voor gebruikt, zoals in auto's, schepen, aggregaten en (micro)-wkk in woningen, kantoren, kassen en fabrieken, etc. Bovendien komt een groot deel van het Nederlandse elektriciteitsverbruik uit het buitenland. Door aanleg van nieuwe en verzwaring van bestaande cross border verbindingen neemt dat importpotentieel de komende jaren zelfs toe. Dat alles heeft tot gevolg dat verhoging van de marginale productiekosten voor een deel van de binnenlandse productie er toe zal leiden dat die productie wordt verplaatst naar binnen- en buitenlandse productiemiddelen met lagere marginale kosten. Milieuvriendelijke projecten zoals bijvoorbeeld walstroom voor aangemeerde schepen kunnen daardoor mislukken als het voor de schippers goedkoper is om met hun vervuilende dieselaggregaten zelf stroom op te wekken. Ook kunnen energieverbruikers vanwege de kostenstijging besluiten elektriciteit te vervangen door gas, benzine of diesel. Zo beschouwt druist de voorgenomen maatregel in tegen de alom wenselijk geachte verdere elektrificatie van de samenleving.

Als de maatregel alleen in Nederland wordt ingevoerd genieten buitenlandse producenten een groot concurrentievoordeel. Omdat Nederland over uitstekende stroomverbindingen met omliggende landen beschikt, kan dat inhouden dat grote hoeveelheden geld over de grens worden gepompt, zonder dat daarmee een wezenlijke bijdrage aan de mondiale CO₂ reductie wordt geleverd. Stel bijvoorbeeld dat Nederlandse kolencentrales de helft van de tijd bepalend zijn voor de marktprijzen en de marginale kosten³ door de minimum CO₂-prijs 20 EUR/MWh stijgen. Als er jaarlijks 40 TWh wordt geïmporteerd, dan stijgt de

momenteel zo'n 7 EUR/ton. De nationale meerkosten voor kolencentrales hangen dus af van de prijsontwikkeling van de Europese emissierechten en het energetisch rendement van de prijsbepalende centrale.

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 4

rekening⁴ voor deze import met maar liefst 400 miljoen euro per jaar. Voor dat geld koopt Nederland voornamelijk het verplaatsen van CO2 uitstoot naar het buitenland.

Overlegtafel beveelt terecht terughoudendheid bij ingrijpen in marktdesign aan

Een aantal marktpartijen en branche-organisaties hebben onder de vlag van Overlegtafel Energievoorziening een [rapport](#) uitgebracht over het ontwerp van de elektriciteitsmarkt. In het kort komen de aanbevelingen in het rapport er op neer dat de overlegtafel vooral niet in de markt moet ingrijpen. Dat klinkt als een open deur maar is het niet. Juist een hands-off beleid vergt namelijk politieke moed om niet in te grijpen als marktprijzen extremer worden. Die extremere prijzen zijn namelijk nodig als prikkel voor marktpartijen om in leveringszekerheid te investeren.

Helaas laat het rapport enkele kansen liggen om de boodschap nog beter voor het voetlicht te brengen. Voorafgaand aan de huidige periode met capaciteitsoverschotten, deed zich een situatie met dreigende tekorten voor. Ook toen werden tal van marktontwerpen en stimuleringsmaatregelen uit en te na besproken. De politieke moed om niet in te grijpen ontbrak destijds en er werd besloten om een vangnet in te stellen. Door capaciteit uit de markt te halen wilden politici prijsprikkels creëren waarmee 'investeringen naar voren zouden worden gehaald'. Vooruitlopend daarop contracteerde TenneT alvast 'calamiteitenvermogen'. Tegenstanders van dit knutselen met de elektriciteitsmarkt, voerden aan⁵ dat capaciteit onder controle stellen van TenneT contraproductief is en vooral leidt tot geldverspilling. Dat mede omdat gevreesd werd dat lang voordat de kunstmatige prijsprikkels hun heilzame werk konden doen, de politiek al weer een andere richting zou hebben ingeslagen, hetgeen [geschiedde](#).

De lessen uit het 2003/2005 debacle met het vangnet en het calamiteitenvermogen, hadden in het onderhavige rapport niet mogen ontbreken. Des te meer daar er met betrekking tot onbalansprijzen in het rapport⁶ redelijk positief over mogelijk overheidsingrijpen wordt gesproken. Net als in 2004 wordt aan kunstmatig opgehoogde onbalansprijzen prikkels voor tijdige investeringen toegedacht. Marktpartijen zijn echter niet gek en kijken door die kunstmatigheid heen. Slechts als de overheid garanties afgeeft voor blijvende ophoging, kan dat misschien de kans op tijdige investeringen verhogen.

4 Voor de volledigheid:: omdat importeurs voor importcapaciteit marktconforme prijzen betalen, wordt het prijsverschil tussen Nederland en het buitenland voor een groot deel geïncasseerd door de transmissienetbeheerders. In de hoedanigheid van

eigenaar van TenneT, vloeit een belangrijk deel van de meerprijs terug in de staatkas.

5 Vrijhandelsoptiek W07 2005

6 Zie pagina 62, conclusie nr.8

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 5

European Power & Dutch Gas Indications: Mid Market Closing Prices

13 okt 2017	Dutch Baseload Power	Dutch Peakload Power	German Baseload Power	German Peakload Power	UK Baseload Power	Nordpool Baseload Power	Belgian Baseload Power	French Baseload Power
	EUR/MWh	EUR/MWh	EUR/MWh	EUR/MWh	GBP/MWh	EUR/MWh	EUR/MWh	EUR/MWh
Q1 18	43,97	53,62	41,65	52,05	53,81	31,63	52,57	58,44
Q2 18	38,73	42,90	32,44	38,20	44,02	24,93	35,23	33,30
Q3 18	36,58	42,12	32,98	39,02	42,02	22,68	32,60	33,16
Q4 18	40,80	49,11	37,60	48,05	46,85	28,90	43,41	46,14
Q1 19	40,01	47,92	37,29	48,14	49,20	31,23	42,83	45,93
Q2 19	34,92	40,09	30,81	37,34	40,07	24,48		34,25
Q3 19	34,92	40,53	31,22	37,29	40,60	22,38		34,10
Q4 19	37,96	45,71	34,70	45,27	44,75	27,11		43,69
Cal 18	40,00	46,94	36,15	44,35		27,01	40,91	42,70
Cal 19	36,94	43,54	33,49	41,98		26,27	37,77	39,47
	EUR/USD	EUR/GBP	Brent Crude Oil	LS Gas Oil	Rotterdam Coal	TTF Gas	NBP Gas	EUA
			USD/bbl	USD/MT	USD/MT	EUR/MWh	EUR/MWh	EUR/ton
Q1 18	1,1858	0,8905	56,54	519,25	88,40	18,28	20,02	7,34
Q2 18			56,21	513,25	83,85	16,82	16,70	7,35
Q3 18			55,81	512,75	82,32	16,44	15,94	7,35
Q4 18			55,43	510,00	80,95	17,65	18,39	7,35
Q1 19			55,16	508,75	79,15	18,21	19,76	7,37
Q2 19			54,89	507,25	77,85	16,32	15,91	7,39
Q3 19			54,73	510,75	76,80	15,99	15,28	7,41
Q4 19			54,57	512,75	75,55	17,15		7,43
Cal 18					83,88	17,29	17,75	
Cal 19					77,34	16,91	17,13	

DISCLAIMER: De prijsinformatie is beschikbaar gesteld door Anode International Trading SA. De informatie vormt in geen enkel opzicht een aanbieding voor koop of verkoop van een of meerdere van de genoemde producten. SLEA BV noch Anode kunnen op de inhoud van de publicatie worden aangesproken. Gelieve bij vragen over prijzen en/of producten rechtstreeks contact op te nemen met Anode International Trading, tel: +41 21 691 24 05, mail: ch@anode.eu

VRIJHANDELSOPTIEK

Dertiende Jaargang | Week 42 2017 | 16-10-2017 | Pagina 6

**Wilt u de Vrijhandelsoptiek elke twee weken ontvangen?
Dat kan dat door een abonnement te nemen:**

Bestelformulier: Vrijhandelsoptiek

Hierbij abonneer ik mij, met onmiddellijke ingang en tot wederopzegging, op de tweewekelijkse publicatie Vrijhandelsoptiek. Ik/wij zullen de publicatie per e-mail ontvangen. Het verschuldigde bedrag zal ik voldoen na ontvangst van de factuur.

De kosten bedragen per kwartaal: 245 EUR voor de eerste lezer plus 19,75 EUR voor iedere extra lezer. Bij betaling eens per jaar, is het verschuldigde bedrag 950 EUR plus 75 EUR voor iedere extra lezer. Alle genoemde bedragen zijn excl. BTW.

Ik accepteer dat SLEA's Algemene voorwaarden voor levering van publicaties op deze overeenkomst van toepassing zijn. Ik zal de e-mail adressen van de extra lezers actueel houden en doorgeven via info@slea.nl

Ik wens eens per jaar/kwartaal te betalen. (doorhalen wat niet van toepassing is.)

Aantal lezers:

Naam:

Telefoon:

E-mail adres:

Naam organisatie:

Adres:

Factuuradres (indien afwijkend):
t.a.v.:

BTW nummer (alleen voor afnemers buiten Nederland):

Handtekening/plaats en dagtekening:

Gaarne dit formulier gescand toesturen aan: info@slea.nl

Of per post naar: SLEA BV; De Vrieslaan 16; 6705AV Wageningen